

Národní park Podýjí

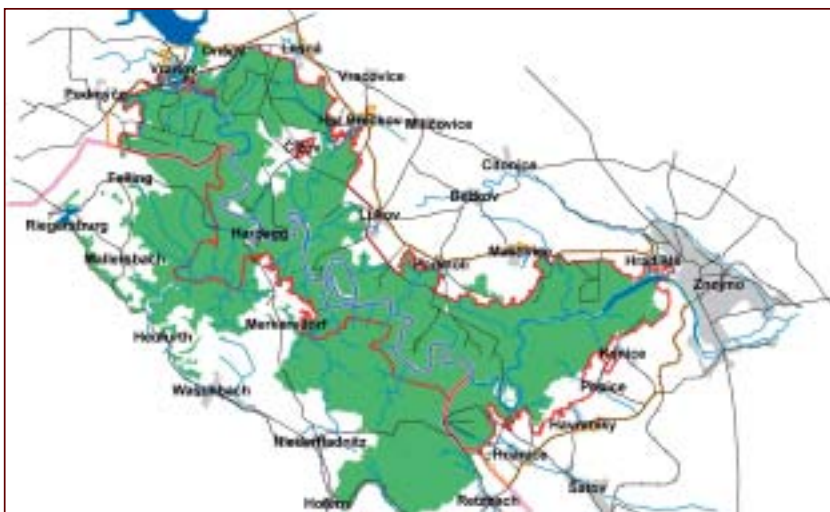

Zimní panoramatický pohled z Noového Hrádku na meandry Dyje v centrální části Národního parku Podýjí.

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

NP Podýjí byl vyhlášen v roce 1991. Svou rozlohou 62,6 km² je nejmenším národním parkem v ČR. Národní park leží na hranici areálů výskytu druhů rostlin a živočichů středoevropské lesní oblasti a teplomilných druhů, které se sem rozšířily z jihovýchodní Evropy. To předurčuje jednu ze dvou největších pozoruhodností území – obrovskou pestrost druhů rostlin a živočichů a zároveň jejich relativně velkou koncentraci na poměrně malé rozsáhlé ploše, což nemá v naší zemi obdoby. Druhá pozoruhodnost se vztahuje k utváření území. Nikde ve střední Evropě již není zřejmý zachován úsek čtyřicetkilometrového říčního údolí, který by byl tak málo narušen lidskou činností a skýtal významné bohatství terénních tvarů. V údolí s průměrnou hloubkou 150 m je vyvinuto mnoho říčních meandrů, jsou zde suťová pole, skalní stěny a věže, rozsáhlé jeskyně a další fenomény. Pestrost geomorfologického členění a geologického podkladu (od mramorů až po žuly) podmiňuje přítomnost různých typů vegetace – od podhorských bučin na západě území, až po teplomilné lesostepní doubravy na jeho východním okraji.

NP Podýjí obklopuje ochranné pásmo o rozloze cca 30 km², jehož součástí jsou sídla (14 obcí, či městských částí). Tato sídla jsou integrální součástí krajiny středního Podýjí, která má nesporný význam i z hlediska kulturního a historického vývoje tohoto regionu.

Pohled z Úlší skály na rakouskou část Národního parku Thayatal.

Bolavnitě řeká Dýje s průřeznou vodou evokuje představu horské řeky.

PŘÍRODA BEZ HRANIC

Též v kontextu středoevropském je nezbytné posuzovat NP Podýjí jako pozoruhodnou a unikátní krajinu, jejíž stávající forma ochrany je naprosto opodstatněná. Jedná se o příhraniční území, které vykazuje i na straně sousedního Rakouska obdobné hodnoty. Rakouská část Podýjí byla v minulosti chráněna jako přírodní rezervace Thayatal a od počátku roku 2000 zde sousední strana též zřídila národní park – Nationalpark Thayatal. Bilaterální ochrana území ve stejné kategorii tak potvrdila evropský význam Podýjí a je v souladu s trendy mezinárodní spolupráce v oblasti péče o chráněná území přesahující hranice.

Vlivem inoerzní polohy mají lesy v západní části Národního parku Podýjí podhorský charakter.

Suťové lesy na strmých svazích káňonu jsou tvořeny především lipou a javorem klenem.

Národní park Podýjí je od roku 2000 držitelem Evropského diplomu Rady Evropy.

Národní park Podyjí

PRINCIPY PÉČE O NÁRODNÍ PARK A JEHO OCHRANNÉ PÁSMO

Zásady péče o národní parky vycházejí ze stávající platné právní úpravy na úseku ochrany přírody a krajiny, která koresponduje s mezinárodními uznávanými definicemi a charakteristikami IUCN (Mezinárodní unie pro ochranu přírody) přijatými pro tuto celosvětově uznávanou kategorii velkoplošných chráněných území. Území NP musí být ušetřeno všech negativních důsledků antropogenních vlivů a proto veškeré aktivity včetně účelových činností ochrany přírody musí být podřízeny poslání národního parku. Tím je především zachování a rozvoj přírodních hodnot a podpora či nastolení samovolných přírodních procesů na většině plochy národního parku. Zásadním smyslem existence národních parků je nutnost prezentovat nenahraditelnost a jedinečnost hodnoty divoké přírody. Vztah k lidmi neovlivněným přírodním jevům a procesům dobře odráží kulturně – společenskou úroveň jakékoliv společnosti. Národní park má vedle této prioritní funkce ochranné také důležitou funkci základny přírodovědeckého výzkumu a funkci v oblasti osvěty, vzdělání a výchovy jeho návštěvníků. Nepochybně je též součástí kulturního a přírodního dědictví naší země.

Nástrojem diferencované péče o území parku je třístupeňová zonace, jež je zakotvena v zákoně o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. Podkladem rozdělení parku do zón je především míra zachovalosti přírodního prostředí. Na jednotlivé zóny se váže odstupňovaný režim péče o území a jeho ochrany.

Vodítkem pro praktické provádění péče o území parku je „Plán péče o NP Podyjí a jeho ochranné pásmo“ zpracovaný a schválený ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. Tento dokument určuje základní směry péče o chráněné území v jednotlivých oblastech lidské činnosti a stanoví i časové proporce naplnění cílů. Z plánu péče pak vycházejí konkrétní plánovací a prováděcí dokumenty, které stanoví i jednotlivé roční úkoly a tedy i nároky na státní rozpočet.

Středověké Hradištské terasy se nacházejí ve východní části

Pohled na lesní komplex Ledových sluj

PÉČE O LES

Lesnatost území Národního parku Podyjí dosahuje 84 %. Jedná se převážně o porosty listnaté a smíšené. Přibližně 40% plochy lesa má přirozený charakter (převážně v zóně I) a je možno ji ponechat přirozenému vývoji. Ostatní les je více pozemněn hospodařením a bude postupně převáděn na přirozené resp. přírodě blízké druhy, věkové i prostorové uspořádání. Časový horizont efektu těchto cílených zásahů může být velmi dlouhý a ukončení tohoto procesu lze předpokládat za několik desítek, resp. stovek let. V okrajových částech NP (přibližně dnešní III. zóna) bude účelové hospodaření zajišťované jemnými způsoby probíhat i nadále. Dosavadní praxe jednoznačně prokázala, že přímý výkon práva hospodaření v lesích zajišťovaný Správou NP Podyjí, je sáňým a účinným nástrojem řízení péče o svěšené chráněné území v zájmu poslání národního parku. Toto uspořádání umožňuje správě NP velmi operativní uplatnění principů ochrany přírody v péči o svěšené lesy.

Staré zahrady, sady a oleje vyhledávané strakopoud jižní. Hnízdní dutiny tešá nejčastěji v ovocných stromech. Na Podyjí žije pouze ve východní části o počtu zhruba 10 párů.

Obnova tradičních způsobů péče o ovesoviště podporuje druhovou rozmanitost.

PÉČE O NELESNÍ PLOCHY

Nelesní pozemky v NP převážně slouží, či v minulosti sloužily zemědělské výrobě. Z ochranného hlediska jsou nejvýznamnější plochy znojemských vřesovišť (asi 120 ha). Je to největší komplex vřesovišť v České republice, který se vyvíjel stovky let jako extenzivně využívané pastviny. Významné jsou rovněž zbytky květnatých nivních luk v údolí Dyje a jejích přítoků (celkem asi 60 ha). Tyto louky a vřesoviště jsou vzhledem ke své přírodovědné hodnotě a nezbytné odborné péči zařazeny do II. zóny a je o ně pečováno tak, aby byl zachován a zlepšován jejich stav (především pravidelným kosněním, pastvou a speciálními biotechnickými zásahy).

Do NP byly především z důvodů územní arondace zařazeny rovněž pozemky intenzivně zemědělsky využívané. Jsou to plochy orné půdy a intenzivních luk, jejichž výměra je zanedbatelná. Jsou zařazeny výhradně do III. zóny a hospodaření na nich je postupně tlumeno ve prospěch extenzivního režimu, včetně zatravňování orné půdy a tvorby prvků územního systému ekologické stability. Některé svažitě pozemky jsou navrženy k zalesnění.

Unikátní teplomilná a suchomilná ovesoviště sledují východní okraj národního parku.

Nivní louky na březích Dyje jsou domovem mnoha druhů živočichů.

Většinou nachází představuje jeden ze vzácných druhů rostlin z čeledi Orchidaceae.

Koníklec luční je představitelem stepních lokalit.

Podyjí je jedinou lokalitou v České republice s výskytem velmi vzácné kruční křídlaté.

Kokořík vonný rozkvetá v kořtnu o bylinném podrostu světlých hájů.

Česnek medvědí vytváří o ústí Klaparova potoka rozsáhlé porosty.

Národní park Podyjí

FAUNA PODYJÍ

Také ze zoologického hlediska patří území Národního parku Podyjí k velmi významným oblastem s vysokou druhovou diverzitou a velkou početností populací některých významných druhů. Setkávají se zde druhy vázané na středoevropské listnaté lesy s teplomilnými druhy panoské stepní oblasti. Méně významné jsou vlivy alpské a karpatské. Vzhledem k charakteru krajiny Znojemska se zde nesečkáme s velkými šelmami, význam území spočívá zejména ve velké druhové pestrosti ptáků, plazů a především bezobratlých živočichů. Charakter východní části parku umožňuje výskyt početné populace strnada lučního, dudka chocholátého, zachovalé listnaté lesy hostí řadu druhů šplhavců. Jižně exponované lesostepní svahy v údolí obývá ještěrka zelená, jejíž početnost v tomto území je vysoká. Na podobných biotopech se vyskytuje také užovka stromová, která kromě izolované populace v Čechách žije pouze v Podyjí a v Bílých Karpatech. Významné druhy bezobratlých jsou zastoupeny například jasonem dymnivkovým, tesaříkem broskvoňovým nebo pakudlankou jižní.

Otakárek fenýklouj je běžným obyvatelům stepních trávníků, ale také zahrad, kde se jeho housenky vyskytují na běžně pěstovaných mrkvoovitých rostlinách.

Dřemlík tundrovoj je drobný dravec, který pravidelně zimuje na okrajích národního parku. Specializuje se na loz drobných ptečů.

V zachovalých lesích u údolí Dyje žije mlok skornitý, který se rozmnožuje o potočích tůňkách a studánkách. Dospělé mloky lze najít nejčastěji za deště u okolí lesních cest.

Ještěrka zelená obývá lesostepní lokality a útesovité. Její populace na Podyjí patří k nejbohatším v České republice.

MYSLIVOST A RYBÁŘSTVÍ

Na většině plochy NP je myslivecké hospodaření, resp. péče o zvěř, zajišťováno Správou NP (režijní honitba) a je účelově podřízeno poslání NP. Cílem této činnosti je dosažení vyváženého stavu mezi přírodním prostředím a životními potřebami zvěře, minimalizace škod působených zvěří na nárostech a kulturách, eliminace nepůvodních druhů (zejména muflon) a podpora přirozeného výskytu autochtonních druhů zvěře. Veškeré aktivity spojené s myslivostí nemají komerční charakter, organizace neprovádí tzv. poplatkový odstřel.

Výkon rybářského práva je umožněn pouze v omezené míře na částech třech rybářských revírů Dyje (vodní pstruhové), které jsou lokalizovány především poblíž sídel a turistických cest. Ostatní partie jsou hájeny v zájmu ochrany říčního a pobřežních ekosystémů a jsou nepřístupné. Účelové rybářské obhospodařování provádí Moravský rybářský svaz na základě ochrany přírody schvalovaných ročních plánů, které zajišťují zachování a podporu přirozené rybní obsady. V roce 2001 došlo především na revírech Dyje tvůrčí státní hranici k úpravám podmínek rybolovu v zájmu jejich sjednocení s rakouskou stranou.

Zlatohlávek Potosia hungarica patří mezi stepní prvky naší fauny. Tento vzácný druh se pomalu narozšiřuje na jižní Moravu, odkud o polovině 20. století zcela vymizel. Žije na bodlácích a pcháčích na okrajích cest a úhorů.

Typickým obyvatelům rychle proudících kamenitých toků je skorec vodní. Tento krásný a elegantní pták lozí potrou o okolí kamenů a o peřejích pod vodní hladinou.

Mouflon je představitelem nepůvodního druhu zvěře. Jeho stavy jsou proto redukovány odstřelem.

Východní okraj Národního parku Podyjí se bezprostředně dotýká hranic Městské památkové rezervace Znojmo

TURISTICKÉ VYUŽÍVÁNÍ NP PODYJÍ

Základním cílem turistického využívání NP, který vychází již z myšlenky prvních národních parků světa, je citlivé zpřístupnění území s relativně málo dotčenou přírodou pro poučení a vzdělávání jeho návštěvníků. Veškeré turistické aktivity musí být upraveny tak, aby nebylo porušováno přírodní prostředí a aby zároveň bylo návštěvníkům umožněno poznávání území. Proto je pohyb v nejpřísněji chráněných I. a II. zóně omezen pouze na značené cesty. Informace jsou návštěvníkům zprostředkovány pomocí terénního informačního systému. V sezóně je otevřeno Návštěvnické středisko Správy NP Podyjí v Čížově, které provozuje stálou výstavu, informační kancelář i speciální osvětové programy. Síť turistických cest je nej hustší ze všech našich národních parků. Celkem je v národním parku a jeho ochranném pásmu provozováno cca 87 km značených cest pro pěší turisty a cca 82 km cykloturistických tras.

Hardeggská rozhledna nad rakouským Hardeggem je častým cílem návštěvníků Podyjí

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU PODYJÍ

Správa NP Podyjí se sídlem ve Znojmě byla zřízena 1.7.1991 Ministerstvem životního prostředí ČR jako přímo řízená příspěvková organizace. Stávající zřizovací listina vychází ze zákona č. 114/1992 Sb. a souvisejících norem.

Organizace zajišťuje 4 základní okruhy činnosti:

- výkon státní správy na úsecích ochrany přírody a krajiny, ochrany ZPF a rybářství,
- odborné aktivity spojené s ochranou přírody, zejména koordinaci výzkumu a monitoringu, tvorbu plánů ochranného managementu, informační, strážní služby, pozemkovou evidenci, zahraniční spolupráci, agendu Natura 2000 a CITES apod.,
- výkon práva hospodaření formou účelové péče o les i o vybrané nelesní plochy, včetně výkonu práva myslivosti,
- aktivity v oblasti veřejných vztahů, zejména provoz návštěvnického střediska, environmentální výchovu a osvětu, informační a průvodcovskou službu.

Organizace je členem Federace EUROPARC, panevropské organizace sdružující většinu správ evropských velkoplošných chráněných území.

Národní park Podyjí je od r. 2000 držitelem Evropského diplomu Rady Evropy. Toto propůjčené ocenění je velkým závazkem, neboť stát je při správě NP Podyjí vázán přísnými podmínkami a doporučeními.